

ul. Rynek 10/1, 62 – 200 Gniezno

Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Czerniejewo

Spis treści

I.	Wstęp	3
II.	Zasady przygotowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	3
	1. Konstrukcja strategii i jej uzasadnienie, metodyka pracy nad strategią	3
	2. Podstawowe pojęcia i definicje	6
	3. Podstawy prawne	8
	4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych a krajowe, wojewódzkie i lokalne dokumenty strategiczne	10
III.	Charakterystyka <u>gminy Czarniejewo</u>	12
	1. Położenie administracyjne	12
	2. Sytuacja demograficzna	13
	3. Sytuacja społeczno - gospodarcza	17
IV.	Działania z zakresu pomocy społecznej na terenie <u>gminy Czarniejewo</u> w latach 2005-2007 w aspekcie problemów społecznych i zjawiska wykluczenia społecznego	25
V.	Diagnoza i analiza problemów	36
	1. Ubóstwo	36
	2. Uzależnienie od alkoholu i środków odurzających	37
	3. Bezrobocie	38
	4. Przemoc w rodzinie	41
	5. Przestępczość	42
	6. Niepełnosprawność osób dorosłych i dzieci, długotrwałe choroby, starość	42
	7. Ochrona zdrowia	42
	8. Problemy mieszkaniowe	43
	9. Zagrożenie wykluczeniem społecznym	45
	10. Podsumowanie części diagnostycznej	46
VI.	Misja i wizja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w <u>gminie Czarniejewo</u>	46
VII.	Obszary priorytetowe, cele szczegółowe, operacyjne oraz metody ich wdrażania	47
	1. Analiza SWOT	47
	2. Podstawowe obszary priorytetowe, cele i zadania.	49
VIII.	Harmonogram realizacji strategii	53
IX.	Finansowanie strategii	53
X.	Monitorowanie i ocena strategii	69
XI.	System aktualizacji strategii	69
XII.	Wnioski i uwagi końcowe	69

I. Wstęp

Najbliższe lata (2007-2013) pozwolą aplikować o środki pomocowe UE na rozwiązywanie najtrudniejszych problemów społecznych lokalnych społeczności.

Niezwykle istotna będzie możliwość realizacji projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013.

Jednym z warunków do aplikowania o ww. środki jest jednak posiadanie strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Opracowanie i przyjęcie przez odpowiedni organ ww. strategii powinno nastąpić do końca 2008 roku.

W przeciwnym wypadku, w najbliższych latach wsparcie na realizację projektów systemowych finansowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 będzie możliwe dopiero po opracowaniu i przyjęciu strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Mając powyższe na uwadze oraz zdając sobie sprawę, że strategia rozwiązywania problemów społecznych pozwoli w możliwie systematyczny i długofalowy sposób rozwiązywać najtrudniejsze problemy społeczne występujące na terenie gminy Czerniejewo oraz w jej najbliższym otoczeniu, gmina Czerniejewo postanowiła przystąpić do przygotowania odpowiedniego dokumentu.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera między innymi diagnozę i analizę problemów, misję, wizję oraz wskazuje obszary problemowe, cele szczegółowe, operacyjne a także działania, które należy podjąć, aby je osiągnąć. W strategii zawarto źródła finansowania poszczególnych działań harmonogram ich realizacji, a także określono zasady monitorowania.

II. Zasady przygotowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

II.1 Konstrukcja strategii i jej uzasadnienie, metodyka pracy nad strategią.

Podczas przygotowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Czerniejewo wykorzystana zostanie metodologia opracowywania strategii wyznaczona w ramach Programu Integracji Społecznej Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich.

Strategia będzie zawierała analizę obecnej sytuacji w zakresie problemów społecznych ich diagnozę misję, wizję, obszary problemowe, cele szczegółowe, operacyjne, działania, które będą podejmowane w celu poprawy sytuacji, harmonogram ich realizacji, źródła finansowania oraz zasady monitorowania i oceny realizacji strategii.

Podczas przygotowania Strategii kierowano się następującymi zasadami:

- ekonomia sił i środków (ocena ilości i jakości zasobów ludzkich, materialnych i finansowych oraz rezerw na wypadek przedłużenia się działań lub konieczności ich intensyfikacji),
- zespolenie wysiłków (ludzi i środków),
- zachowanie swobody działań w sytuacjach krytycznych,
- inicjatywa w sytuacjach nieprzewidywalnych.

Wszystko po to, aby działania, które zostały zawarte w strategii były realne i mogły być realizowane bez większych trudności.

Wszystkie osoby przygotowujące strategię rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Czarniejewo miały na uwadze następujące zasady polityki społecznej:

1. **zasada pomocniczości** – najpierw pomagasz sobie sam, potem liczysz na pomoc rodziny, następnie społeczności lokalnej (organizacje pozarządowe, samorząd), a na końcu państwa. Państwo pojawia się dopiero wtedy, gdy działania na „niższych szczeblach” okazały się niewystarczające;
2. **zasada efektów odłożonych w czasie** – należy pamiętać, że większość podejmowanych działań przez człowieka przynosi efekty w pewnej perspektywie czasu; brak efektów (w możliwie bliskiej perspektywie) często wywołuje rozgoryczenie, niepokój, pretensje, odruchy protestu, buntu, a w ekstremalnych sytuacjach nawet rozruchy; wszystkim podmiotom strategii należy w szczególności zwracać uwagę na zasadę efektów odłożonych w czasie; nie należy efektów realizacji działań spodziewać się w bliskiej perspektywie czasu.
3. **zasada szerokiego zasięgu skutków, inaczej zasada promieniowania efektów** – należy pamiętać, że każde działanie może w większym lub mniejszym stopniu oddziaływać na otoczenie, którego dotyczy; w szczególności należy realizować te działania, których oddziaływanie jest stosunkowo największe;
4. **zasada akceptacji społecznej** - jeżeli działania władz budzą pozytywne emocje społeczne, (np. organizowanie wakacji dla dzieci czy rozgrywek sportowych), efekt jest szybki. Jeśli natomiast władza lokalna musi zabiegać o akceptację swoich przedsięwzięć, wówczas należy przygotować plan, który powinien zawierać:
 1. wyjaśnienie celu podjętego działania,
 2. jawność wszelkich poczynań,
 3. poparcie uznanych autorytetów w środowisku,
 4. akcję informacyjną poprzedzającą decyzje,
 5. zaangażowanie do realizacji celu jak największej liczby osób i instytucji,
 6. obserwowanie, wskazywanie i podkreślanie pierwszych sukcesów i wspólne ich świętowanie, ujawnianie trudności i ewentualnych niepowodzeń;
5. **zasada kontroli społecznej** - każda zbiorowość lokalna rozwija własny system „miar”, ocen, nakazów i zakazów, sankcji, a także uznania. Trzeba to brać pod uwagę przygotowując strategię; ponadto to, co jedni oceniają jako sukces, inni mogą ocenić jako porażkę.
6. **zasada aktywności, zaangażowania społecznego**, polega na włączaniu w lokalne życie społeczne jak największej grupy mieszkańców. Problemów społecznych nie można rozwiązywać tylko w ramach grup, których one dotyczą;
7. **zasada kompleksowości i sprzężenia zwrotnego** – zmiany dokonane w jednym obszarze życia zawsze powodują zmiany w innych jego dziedzinach. Przykładem może być ciąg skutków: brak wykształcenia – brak pracy – brak dochodu – zasilek – utrata poczucia wartości – niechęć do otoczenia – obniżenie poziomu życia, konflikty z rodziną – przestępczość, alkoholizm. Takie „ciągi” zdarzeń to częste schematy biografii podopiecznych pomocy społecznej; Strategia powinna niewątpliwie ingerować w takie łańcuchy zależności.
8. **zasada pozornego altruizmu** - pomagamy tzw. osobom wykluczonym w interesie osób niewykluczonych.

Jak wcześniej wspomniano na strategię składa się: diagnoza, cel strategiczny (ogólny), cele szczegółowe (operacyjne), metody realizacji celu (działania), harmonogram i monitoring.

Diagnoza warunków życia zawiera: strukturę demograficzną społeczności lokalnej, sytuację i tendencje gospodarcze w gminie, powiecie, województwie, sytuację i tendencje na lokalnym rynku pracy, sytuację mieszkaniową i infrastrukturę, sytuację edukacyjną, opis stanu opieki zdrowotnej, charakterystykę życia kulturalnego, stan bezpieczeństwa, zasoby transportowe i komunikacyjne, charakterystykę grup społecznie wrażliwych, stan i możliwości pomocy społecznej.

Diagnoza uwzględnia cały kontekst społeczny i gospodarczy, w jakim funkcjonuje społeczność lokalna. Wzięta jest pod uwagę nie tylko sytuacja materialna, ale też warunki życia i rynek pracy, bezpieczeństwo, opieka zdrowotna, edukacja, kultura, komunikacja i obiekty turystyczne oraz infrastruktura handlowa, mieszkaniowa, a także porównanie sytuacji gminy Czerniejewo z bliższym i dalszym otoczeniem.

Stworzono, więc tzw. mapę problemową „mapę” gminy Czerniejewo, ukazująca jej silne i słabe strony.

Diagnoza uwzględnia i wskazuje zasoby zarówno materialne, jak ludzkie, a także organizacyjne. Zarówno te już istniejące jak i potencjalne.

Diagnoza uwzględnia tendencje i kontekst czasowy.

Należy także pamiętać, aby podczas monitoringu i ewaluacji wraz z aktualizacją strategii rozwiązywania problemów społecznych aktualizować także diagnozę.

Określenie celu strategicznego (ogólnego), celów szczegółowych (operacyjnych)

Przyjęto jeden główny cel strategii, który stanowi dla społeczności gminy Czerniejewo istotny element ładu społecznego. Mając go na uwadze wyznaczono cele szczegółowe.

Przed wyznaczeniem celów szczegółowych dokonano ponownej analizy i oceny zasobów (materialne - infrastruktura, finansowe - pieniądze, psychiczne - siła i determinacja realizatorów, wsparcie decydentów, społeczne - aprobała wąskiego i szerszego środowiska).

Określono także czas i fazy realizacji strategii. Określono, kiedy nastąpi realizacja celu i przyporządkowanej jemu wyodrębnionej fazy programu, które pokazują, czy cel jest realizowany oraz czy wybrane metody mu sprzyjają.

Przy wyznaczaniu celów wskazano także możliwe do pojawienia się bariery o charakterze: organizacyjnym, prawnym, finansowym, społecznym, etycznym i kulturowym, tak, aby można było im zapobiegać.

Harmonogram

Harmonogram to niezbędny element każdego skutecznego planowania. Jest on niezwykle ważny z punktu widzenia osób i instytucji realizujących zapisy dokumentów strategicznych.

Dlatego harmonogram realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Czerniejewo, uwzględnia preferencje partnerów oraz wszystkie bariery. Uzupełnieniem harmonogramu jest preliminarz. **Każde, bowiem działanie, nawet to najmniejsze pociąga** za sobą wydatki. Jako źródła finansowania strategii wskazano środki budżetowe, jak i środki pochodzące z dotacji Unii Europejskiej i innych źródeł.

Monitoring

Monitoring pozwala obiektywnie ocenić, czy osiągnięto cel oraz w jakim stopniu ten cel osiągnięto. Jest on potrzebny i tym, którzy realizowali strategię, jak i otoczeniu. Efekt działań będzie porównany z sytuacją wyjściową, opisaną w strategii. Osiągnięcie celu operacyjnego powinno pociągać za sobą pytanie: co dalej? Jak utrzymać stan, który się osiągnęło? Jak go umacniać i rozwijać? Niezbędne, więc na etapie monitoringu strategii jest określenie rekomendacji na przyszłość.

Ponadto należy pamiętać, aby osiągnięciu celu towarzyszyła jego promocja. Gdy jej nie ma, społeczność nie wie, że cel został osiągnięty, a to wywołuje negatywne skutki, w tym zniechęcenie i frustrację.

II.2 Podstawowe pojęcia i definicje

Bieda (ubóstwo) - to pojęcie ekonomiczne i socjologiczne opisujące brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, w szczególności w zakresie: jedzenia, schronienia, ubrania, transportu i podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych¹

Z ubóstwem absolutnym mamy do czynienia, kiedy osoba żyje poniżej minimum egzystencji.

Minimum egzystencji² - (zwane także minimum biologicznym) jest normatywnym modelem zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na bardzo niskim poziomie. Koszyk minimum biologicznego wyznacza praktycznie najniższy standard życia – chodzi o wyznaczenie poziomu zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Dla samotnej osoby dorosłej w wieku produkcyjnym w roku 2007 minimum socjalne wynosiło 386,30 zł, dla emeryta – 364,70 zł. Dla małżeństwa z trójką dzieci na utrzymaniu, oszacowana wartość koszyka wyniosła 1 718,40 zł. (czyli 343,70 zł na osobę).

Minimum socjalne³, to wskaźnik mierzący zaspakajanie potrzeb bytowych i konsumpcyjnych gospodarstw domowych na ogólnie niskim poziomie. W przypadku małżeństwa mającego na utrzymaniu dwoje dzieci (dominującego modelu rodziny w Polsce) wartość zmodyfikowanego minimum socjalnego oszacowano na poziomie 2 587,10 zł (czyli 646,80 zł na osobę).

Uzależnienie⁴, to nabyta silna potrzeba wykonywania jakiejś czynności lub zażywania jakiejś substancji. W języku potocznym termin "uzależnienie" jest stosowany głównie do osób, które nadużywają narkotyków, leków (lekomania), alkoholu, czy papierosów.

Narkomania⁵, to potoczne określenie odnoszące się do uzależnienia od substancji chemicznych wpływających na czynność mózgu. Narkomania charakteryzuje się: tzw. głodem narkotycznym, przymusem zażywania środków odurzających, chęcią zdobycia narkotyku za wszelką cenę i wszystkimi sposobami.

Alkoholizm⁶, "zespół uzależnienia od alkoholu" lub "uzależnienie od alkoholu", toksykomania alkoholowa lub choroba alkoholowa – choroba polegająca na utracie kontroli nad ilością wypijanego alkoholu. Spożywanie zazwyczaj dużych ilości alkoholu przez alkoholika jest spowodowane przymusem o charakterze psychicznym i somatycznym i nie podlega jego woli. Uzależnienie psychiczne polega na potrzebie picia alkoholu dla poprawy samopoczucia. Uzależnienie fizyczne objawia się wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad wypijanym alkoholem (niemożność przerwania picia w z góry zaplanowanym momencie) i występującym Alkoholowym Zespołem Abstynencyjnym po odstawieniu alkoholu.

¹ Źródło: Wikipedia, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Bieda>

² Źródło: IPSiS - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, <http://www.ipiss.com.pl/ME-2007.pdf>

³ Źródło: IPSiS - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, <http://www.ipiss.com.pl/ms-2007.pdf>

⁴ Źródło: Wikipedia, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Uzale%C5%BCnienie>

⁵ Źródło: Wikipedia, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Narkomania>

⁶ Źródło: Wikipedia, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Alkoholizm>